

Ἡ ὑπερύψωσις τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἡ ταυτόχρονη καταφρόνησις τοῦ Ὁρθρου τοῦ Παναγιώτου Δ. Παπαδημητρίου

Λίγο παλαιότερα, στὰ χρόνια ὅπου περίσσευε ἡ εὐσέβεια, ἔλεγεν ὁ ἅγιος ἱερεὺς π.χ. «ἡ λειτουργία ἀρχίζει στὶς 7». Καὶ γέμιζε ἡ Ἐκκλησία «ὄρθρου βαθέος», καὶ ὅταν ὁ ἱερεὺς ἔβγαινε μὲ τὸ Εὐαγγέλιον στὸν Ὁρθρο, πλῆθος κόσμου τὸ ἀσπαζόταν (ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀργὸν ψάλσιμο τοῦ Ν' Ψαλμοῦ). Τότε ἦταν ποὺ οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς σήκωναν ἀπὸ τὸν γλυκὸ ὕπνο τὰ μικρὰ παιδιὰ τους λέγοντάς τους «πᾶμε νὰ προλάβουμε τὸ Εὐαγγέλιον!» (καὶ τῷ ὄντι προλάβαιναν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁρθρου). Δὲν γνωρίζουμε πόσοι ἐνοριῖτες τὴν σήμερον γνωρίζουν ὅτι ὑπάρχει ἀνάγνωσις Εὐαγγελίου στὸν Ὁρθρο· αὐτὲς οἱ πληροφορίες πλέον, ὡς καὶ ἡ ἔναρξις τῆς λειτουργίας (ἦτοι ἡ ἔναρξις τοῦ Ὁρθρου) δὲν περιλαμβάνονται στὰ Κυριακάτικα κηρύγματα.

Ἦρθαν τώρα οἱ διαβασμένοι ὀρθολογιστές, καὶ λένε, ἄλλο Ὁρθρος καὶ ἄλλο Θεία Λειτουργία, καὶ ξεχώρισαν τὴν «λειτουργία», σὲ «Ὁρθρο στὶς 7:30 καὶ Θεία Λειτουργία στὶς 9:00», λὲς καὶ ὁ Ὁρθρος ἔχει τὴν ἴδια διάρκεια ὅλες τὶς ἡμέρες...

Αὐτὸς ὁ διαχωρισμὸς ταπεινῶς φρονοῦμε ὅτι ὠθεῖ σταδιακὰ σὲ «προτεσταντίζουσα πνευματικὴ» ζωὴ, διότι ἐντέχνως ὑπερυψοῦται ἡ Θεία Λειτουργία καὶ ταυτόχρονα καταφρονεῖται ὁ Ὁρθρος (ἀναθεματιστέον ἀπὸ τοὺς ἱ. Κανόνες) καὶ ὅτι αὐτὸς συνεπάγεται ὅπως ἡ μνήμη τῶν Ἀγίων, ἡ τιμὴ πρὸς τοὺς Ἁγίους, ἡ ἐν Χριστῷ Ὁρθόδοξος μόρφωσις τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ὑμνογραφίας, ἡ μόρφωσις εὐσεβείας καὶ εὐλαβείας στοὺς πιστοὺς, καὶ φοβᾶμαι ὅτι θὰ καταστήσουμε ὡς τινες ἀρχιεπισκοπὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Δεῖγμα τῆς καταφρονήσεως αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ σημερινὴ χρονικὴ διάρκεια τοῦ Ὁρθρου καὶ τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅπου ὁ Ὁρθρος παρότι ἔχει πολλὰ περισσότερα λόγια ἀπὸ τὴν Θ. Λειτουργία, διαρκεῖ πολλὰς φορὰς ἂν ὄχι τὶς περισσότερες, ὀλιγότερον αὐτῆς.

Εὐρισκόμενος σὲ ἱ. Ναὸ ὅπου θὰ λειτουργοῦσε εὐλαβέστατος Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης (μιὰ ἀπλὴ Κυριακὴ), ἄρχισε ὁ Ὁρθρος κατὰ τὶς 6:30 (γιὰ νὰ προλάβουν οἱ εὐλαβεῖς Ψάλλται νὰ ποῦν –μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα¹– τὰ λόγια τοῦ Ὁρθρου πρὸ τῶν Καταβασίων, καθότι ὁ Μητροπολίτης θὰ ἐρχόταν στὶς 7:30 ὅπερ καὶ ἐγένετο). Στὶς 8 τελείωσε ὁ Ὁρθρος καὶ ἄρχισε ἡ Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία τελείωσε μὲ τὸ «Δι' εὐχῶν» πέντε λεπτὰ πρὶν τὶς ἔντεκα. Ἐν περιλήψει, διάρκεια

¹ Κατὰ ἔκφρασιν εὐλαβοῦς ἱεροψάλτου.

Ὁρθρου 1:30' (παρουσία Ἀρχιερέως 0:30'), διάρκεια Θείας Λειτουργίας 2:55'.
Σύνολο 4:25'.

Σὰν παρένθεση, νὰ ἀναφέρουμε ὅτι 4:40' (μόνο 15' παραπάνω· 06:00'-10:40') διαρκεῖ, κατὰ προσωπική ἐμπειρία, σὲ μοναστήρι Ἀγιορείτικης παραδόσεως ἢ λειτουργία τῆς Κυριακῆς (περιλαμβανομένων τῶν πάντων: μεσονυκτικοῦ μετὰ ψαλμωδῆσεως τῶν λίαν καταδυκτικῶν πρὸς τὴν Ἁγίαν Τριάδα κανόνων αὐτοῦ, ἀναγνώσεως ἀκολουθίας θ. Μεταλήψεως, ψαλτηρίου, κανόνων μετὰ στιχολογίας, στιχολογίας αἰνῶν, α' ὥρας, μακαρισμῶν καὶ τρισαγίου «τοῦ καλογήρου», σὺν τοῖς ἄλλοις).

Εἶπα σὲ εὐλαβέστατο ἅγιο Καθηγούμενο ὅτι διήρκεσε ἡ Θεία Λειτουργία στὴν ἐνορία περὶ τὶς 3 ὥρες, καὶ μοῦ εἶπε γεμάτος ἀπορία: «μὰ καλά, τί λέγανε;». Τὸ θέμα δὲν εἶναι τί λέγανε, ἀλλὰ πῶς τὸ λέγανε, ἀπάντησα. Πᾶσα χρονικὴ ἀγωγή ἄριστη (κατὰ τὸ «πᾶν μέτρον ἄριστον»).

Ὅχι, δὲν εἰσηγούμεστε νὰ διαρκοῦν οἱ Κυριακάτικες λειτουργίες (δηλ. Ὁρθρος καὶ Θεία Λειτουργία) στὶς ἐνορίες 4:30' (ὡς ἡ ἀνωτέρω παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου).

Εἰσηγούμεστε νὰ διαρκοῦν οἱ Κυριακάτικες λειτουργίες, ὅπως καὶ διαρκοῦν στὶς περισσότερες Ἱερῆς Μητροπόλεις, δηλαδὴ ὄχι λιγότερο ἀπὸ περίπου τρεῖς ὥρες καὶ ἓνα τέταρτο² (χωρὶς ὅμως αὐστηρὰ ὄρια). Μιάμιση περίπου ὥρα εἶναι αρκετὴ γιὰ τὴν Κυριακάτικη Θ. Λειτουργία (καὶ μὲ κανονικὴ χρονικὴ ἀγωγή, καὶ μετὰ κηρύγματος καὶ μετὰ μέλους αἰτήσεων καὶ λειτουργικῶν, καὶ μετὰ καταδυκτικωτάτου ἀργοσυντόμου «Δύναμις»), καὶ ἂν γιὰ οἰονδήποτε λόγον συμβεῖ περιστασιακὰ νὰ μὴν «φθάσει» ὁ χρόνος, νὰ λέγονται (εἰ βούλλεσθε) οἱ αἰτήσεις χῦμα ὡς ἡ ἀρχαία Παράδοσις διακελεύει, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι καταδυκτικώτερον.

Εἰσηγούμεστε ἔτι νὰ μὴν περικοποῦν περισσότερο σὲ χρονικὴ διάρκεια οἱ Κυριακάτικες ἀκολουθίες, ὡς φαίνεται ὅτι ἔχουν μερικοὶ κατὰ νοῦν «διὰ νὰ αἰσθάνεται πιὸ ἄνετα ἡ νεολαία»³.

² Καὶ ἂν τύχει κάποιος εὐλαβῆς ἱερεὺς νὰ ἔχει ἐνορίες μὲ φανατικὴ προσκόλλησι στὸ Τυπικὸν ἢ εἶναι ὁ ἴδιος τοῦ «παλαιοῦ τυπικοῦ», νὰ δύναται εἰ βούλλεται –διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον– νὰ ἀρχίσει νωρίτερα τὴν λειτουργία (γιὰ νὰ τελειώσῃ περίπου ὡς καὶ οἱ ἄλλες ἐνορίες).

³ «Μὲ ἀφορμὴ τὸ κείμενο ἀπόσυρσης τῆς Καινοτομίας, καὶ γιὰ νὰ μὴν γίνον τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων - **Συντόμευσις ἀκολουθιῶν**» (25/6/2005),
http://www.analogion.net/Oikoumenismos/011_AposurshDhmotikhs_SuntomeushAkolou0iwn.htm .

Οί Κυριακές εἶναι ἡμέρες ἀφιερωμένες στὸν Κύριο, καὶ ὄχι στὸ καφενεῖο καὶ στὸ «κουτσομπολιὸ» στὰ νεοσυσταθέντα «ἀρχονταρίκια» τῶν ...ἐνοριῶν.

Ναί, ἡ ἐκκλησία κοντὰ στοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ οἱ νέοι νὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησία⁴ ! καὶ νὰ ἀγωνιστοῦν νὰ κόψουν σιγά-σιγά μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν προσωπικό τους πνευματικὸ ἀγῶνα τὰ σαββατιάτικα ψυχοφθόρα μεσανυχτο-περπατήματα μέχρι Κυριακάτικου ὄρθρου. Καὶ ἐμεῖς νέοι εἴμαστε καὶ γνωρίζουμε ἀπὸ πρῶτο χέρι, γιατί περάσαμε ἀπὸ αὐτὰ τὰ στάδια.

Τώρα ἡ ἐκκλησία «εἶναι κοντὰ στοὺς νέους» καὶ τοὺς «δέχθηκε ὅπως εἶναι». Καὶ τῷ ὄντι παράξενον, ὅταν «δὲν ἦταν» κοντὰ στοὺς νέους ἡ Ἐκκλησία, τότε δὲν χωράγανε ὅλα τὰ παιδιὰ στὸ ἱερό, καὶ τώρα ποὺ ἡ ἐκκλησία «εἶναι κοντὰ» στοὺς νέους καὶ τοὺς δέχθηκε ὅπως εἶναι, οἱ γέροντες Ἐπίτροποι βγαίνουν μὲ τὶς λαμπάδες!

Οἱ νέοι χρειάζονται κατ' ἀρχὴν γονεῖς εὐσεβεῖς νὰ τοὺς διδάξουν ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ὀρθοδοξία καὶ τὴν εὐσέβεια, καὶ κατὰ δεύτερον χρειάζονται παράδειγμα Ἀγιότητος, ὡσὰν τὸν Ἅγιον Νικόλαο τὸν Πλανᾶ, καὶ ὄχι ἐκκοσμίκευση.

«Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν!» (Ματθ. ζ' 13-14)

Νὰ ἐπανέλθω μὲ τὴν γενικὴ διαπίστωση, ὅτι ὑπάρχει μεγάλη καταφρόνησις τοῦ Ὁρθρου^{5,6}, καὶ ταυτόχρονα ὑπάρχει ἐφάμαρτος ἔλλειψις κηρύγματος διὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς παρουσίας τῶν πιστῶν στὸν Ὁρθρο (ὅπως φυσικὰ καὶ στὸν Ἑσπερινό).

Μόνο κήρυγμα γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία καὶ γιὰ τὴν Θεία Κοινωνία ἀκούγεται.

⁴ Μὴν τὸ πάθουμε ὅμως ὅπως ἓνας ἱερεὺς, ποὺ ἀκολουθώντας, ἐν ἀγνοίᾳ του πιστεύουμε, τὴν ὀρθολογιστικὴ ποιμαντικὴ, πῆγαινε στὸ καφενεῖο παρέα μὲ τοὺς συγχωριανούς του νομίζοντας ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ τοὺς φέρει στὴν ἐκκλησία. Τὸ ἀποτέλεσμα; Πέραν τῆς προσωπικῆς ἐπίπτωσης ποὺ εἶχε ἡ διατριβὴ του εἰς τὰ καφενεῖα, παραπονιόταν συνέχεια: ἀφοῦ ἐγὼ ἔρχομαι σὲ ἐσᾶς, ἐσεῖς γιατί δὲν ἔρχεστε στὴν ἐκκλησία;

⁵ «...καθίσταται πολυτέλεια ἢ συζήτηση γιὰ τὸ πὼς θὰ διαβάζονται οἱ εὐχές στὴ Θεία Λειτουργία ἢ ἡ ἐνασχόληση μὲ ἄλλα ἀντίστοιχα λειτουργικὰ θέματα, **ὅταν κινδυνεύη νὰ σβῆση σὲ πολλοὺς λειτουργοὺς ἢ ἐπιθυμία τῆς ἀδιάλειπτης παρουσίας στὸ Ναὸ γιὰ τὴν τέλεση τῶν καθημερινῶν ἀκολουθιῶν.** Ὁ Ναὸς δὲν εἶναι μόνο γιὰ τὴν κυριακάτικη Θ. Λειτουργία ἢ τὶς μεγάλες γιορτές. Εἶναι καὶ γιὰ τὴν καθημερινὴ προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ὁρθρο καὶ τὸν Ἑσπερινὸ τῆς Παρακλητικῆς καὶ τοῦ Μηναίου μὲ τοὺς Ἁγίους τῆς κάθε μέρας», πρωτ. Θωμᾶ Βαμβίνη, «Κληρικοὶ τοῦ παλαιοῦ τυπικοῦ», Ἐκκλ. Παρέμβαση, Ἰούλ. 2006.

⁶ «**Ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ Τυπικοῦ στὴν ὀρθόδοξο λατρεία**», Ἀποστόλου Εὐ. Παπαχρήστου, περιοδικὸ συμβολή, τ. 2, σελ. 7.

Δὲν μποροῦμε νὰ μιλοῦμε μόνο γιὰ τὴν Θεία Κοινωνία, καὶ νὰ ἀποσιωποῦμε τὴν Ἱερὰ Ἐξομολόγησι. Ὅσες φορές μιλοῦμε γιὰ τὴν Θεία Κοινωνία, ἄλλες τόσες φορές πρέπει νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὴν Ἱερὰ Ἐξομολόγησι. Ἄλλες τόσες φορές πρέπει νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν ἀσκητικὴ ζωὴ τῶν Ἁγίων, γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ, γιὰ τὴν καθημερινὴ ἀνάγκη ἀναγνώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς⁷. Ἄλλες τόσες φορές πρέπει νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Πίστι. Μὲ τί Πίστι καὶ τί ὀρθόδοξη εὐσέβεια θὰ προσέλθουν οἱ πιστοὶ νὰ κοινωνήσουν;

Αὐτὰ ὅλα διδάσκονται καὶ βιώνονται καταναυκτικῶς στὸν Ὅρθρο (καὶ στὸν Ἑσπερινό), μὲ πλήρη Ὁρθόδοξη θεολογικὴ σαφήνεια.

«ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ
πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως,
ἐνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου...
διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί»,
Α' Κορ. ια' 27-30

Ὅχι, δὲν πηγαίνουμε «στὸ ἄλλο ἄκρον» (ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ καταφρονοῦν καὶ μειώνουν χρόνο μὲ τὸν χρόνο τὸν Ὅρθρο), καταφρονῶντας τὴν Θεία Λειτουργία, ἀλλὰ ἀκολουθοῦμε τὴν βασιλικὴ ὁδὸ· τιμοῦμε τὴν Θεία Λειτουργία, ἀλλὰ τιμοῦμε ταυτόχρονα καὶ τὸν Ὅρθρο, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ προαναφέραμε, μεταξύ ἄλλων.

Τιμοῦμε τὴν Θεία Λειτουργία εἰς τὴν ὁποῖαν τελεῖται τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοὶ μετὰ ἀπὸ εἰλικρινῆ ἐκ βαθέων ἐξομολόγησι σὲ ἐξομολόγο ἱερέα, τὴν εὐχὴν του, καὶ ἀνάλογον προετοιμασία, προσέρχονται (εἰ δυνατόν μετὰ ὀλίγων δακρῶν εὐσεβείας στὰ μάτια) νὰ κοινωνήσουν αὐτοῦ τοῦ τιμίου Σώματος καὶ αὐτοῦ τοῦ τιμίου Αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ ἐνωθοῦν μυστικῶς μετ' Αὐτοῦ καὶ νὰ ἔχουν ζωὴν αἰώνιον.

Τιμοῦμε ταυτόχρονα καὶ τὸν Ὅρθρο ὁ ὁποῖος εἶναι σημαντικότατη ἀκολουθία μὲ λόγια διαφορετικὰ κατὰ τὸ πλεῖστον κάθε φορά (δογματικά καὶ ἀγιολογικά διὰ τὴν ὀρθόδοξιν κατάρτισιν τοῦ πιστοῦ), τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν ὅλη τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Ἀγιολογία. Ὁ Ὅρθρος (μαζὶ καὶ μὲ τὸν Ἑσπερινό) διδάσκει τὰ νάματα τῆς Ὁρθοδοξίας στὸν πιστὸ καὶ τοῦ μορφώνει εὐλάβεια καὶ εὐσέβεια, ὡς εἶχαν οἱ παπποῦδες καὶ οἱ γιαγιάδες μας, γιὰ νὰ προσέλθει μετὰ φόβου Θεοῦ,

⁷ Πρωτότυπο καὶ μετάφραση ταυτόχρονα στὴν ἀρχὴ (π.χ. «τοῦ Τρεμπέλα»), καὶ σὲ λίγους μῆνες δὲν θὰ χρειάζεται κανὴν ἢ μετάφραση.

Πίστewς, καὶ Ἀγάπης στὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καὶ νὰ μὴν λέει (βλασφημεῖ) τὴν Θ. Κοινωνία ...«κρασάκι».

Ἐν κατακλείδι, νὰ παρακαλέσω τοὺς ἁγίους ἱερεῖς νὰ μὴ λησμονοῦν νὰ ὑπενθυμίζουσι τοὺς πιστοὺς πότε ἀρχίζει ἡ λειτουργία (τοῦτέστιν πότε ἀρχίζει ὁ Ὅρθρος).

Μεγάλη θλίψη ἐπίσης ἐλάβαμε ὅταν εἶδαμε ὅτι στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, π.χ. Δίπτυχα 2007, σ. 378, ἔχουν βάλει ὦρα ἐνάρξεως τῆς Θείας Λειτουργίας, τὸ ὁποῖον παρακαλοῦμε πάρα πολὺ ὅπως ἐκλείψει.

«Πολὺ κακὸ αὐτό»,

μᾶς εἶπε ἅγιος πνευματικός.

Ὁ Ὅρθρος δὲν τελειώνει ὅταν ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία· ἡ Θεία Λειτουργία ἀρχίζει ὅταν τελειώσει ὁ Ὅρθρος, γι' αὐτὸ ὦρα ἐνάρξεως ὑπάρχει μόνον γιὰ τὸν Ὅρθρο, ὄχι γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία.

Ἐκ πείρας γνωρίζουμε (ἐκ τῶν ἐνοριῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ), ὅτι ἡ καινοφανῆς θέσπισις ὦρας ἐνάρξεως τῆς Θείας Λειτουργίας, ὀδηγεῖ σταδιακῶς στὴν καταφρόνηση τοῦ Ὅρθρου καὶ ὅτι αὐτὸ συνεπάγεται («προτεσταντίζουσα πνευματικὴ» ζωὴ, κτλ.) ὡς προαναφέρθη. Γιὰ αὐτὸν ἄλλωστε τὸν λόγο ἔχει βάλει καὶ τὸ ἰσχυρὸν Τυπικὸν «τοῦ Βιολάκη» τὴν λήξιν τοῦ Ὅρθρου μυστικῶς, ὥστε νὰ μὴν εἶναι «φανερὴ» στὴν ἐνορία ἡ λήξιν τοῦ Ὅρθρου, ἀλλὰ Ὅρθρος καὶ Θεία Λειτουργία νὰ φαίνονται ὡς

«λειτουργία».

Ἐγγραφον ἐν τῇ Καθαρᾷ Δευτέρᾳ (19/2/2007),
ὅτε πλέον ἠγοίχθη «τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν».